

Sisällys

Varhaiskasvatus	2
1. Tuki varhaiskasvatuksessa	2
1.1. Tuen järjestämisen periaatteet	2
1.2. Kolmiportainen tuki	3
1.3. Tuen muodot	6
2. Varhaiskasvatuksen nivelvaiheet	8
3. Yhteistyöryhmät	10
3.1. Yhteistyö huoltajien kanssa	10
3.2. Monialainen yhteistyö ja konsultaatio	11
3.3. Lapset puheeksi – toimintamalli.....	14
4. LIITTEET.....	15

Varhaiskasvatus

1. Tuki varhaiskasvatuksessa

Nykyistä varhaiskasvatustalakeia (540/2018) on hallituksen esityksen (HE 148/2021 vp) mukaisesti uudistettu tuen osalta ja laki astuu voimaan 1.8.2022.

Varhaiskasvatuksessa tuki on lapsen tuen tarpeen mukaan esi- ja perusopetuksen lailla kolmipor-taista- tai tasoista (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki) ja muodostaa jatkossa vahvemman jatku-mon esi- ja perusopetukseen. Tuki toteutetaan osana varhaiskasvatuksen toimintaa inklusiivisesti.

1.1. Tuen järjestämisen periaatteet

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan koko henkilöstölle heidän koulutuk-sensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaisesti. Lapsella on siis oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä. Erityisopettajan palvelut kuuluvat Wiitaunionissa automaatti-sesti kaikille lapsille, mutta erityistarpeita arvioidaan tapauskohtaisesti.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla sijoitusta mietitään lapsen tuen tarpeet huomioon ot-taen. Jos tuen tarve tulee ilmi jo varhaiskasvatuksessa ollessa, järjestetään lapselle tarvittava tuki sinne.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta, mutta tuen suunnittelussa ja arvi-oinnissa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lapsen edun sitä edel-lyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, onko lapsen parempi siirtyä päiväko-tiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

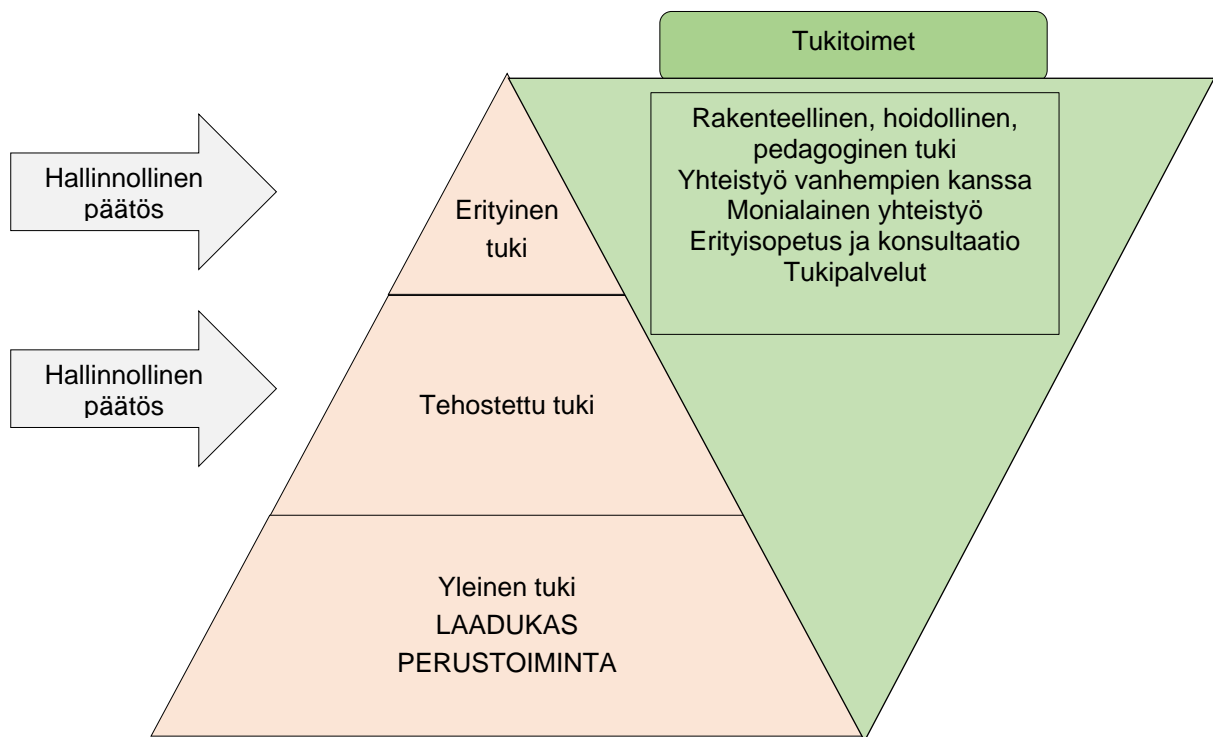
Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Wiitaunionissa on isoimmissa päiväkotiryhmissä ryhmäavustajat, henkilökohtaiset avustajat myönnetään tapauskoh-taisesti. Avustajan tehtäviä tarkennetaan ryhmän tarpeen mukaan, hän voi esim. auttaa muita lap-sia, kun varhaiskasvatuksen opettaja toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuorovaikutus-tilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

Lapsella voi olla myös useampi varhaiskasvatuspaikka, esim. asumisjärjestelyistä johtuen. Tällöin tuki on suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä lasta hoitavien työntekijöiden kesken.

1.2. Kolmiportainen tuki

Lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea heti tuen tarpeen ilmettyä. Tuki järjestetään yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeita vastaavalla tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista. Lapsen siirtymistä tuen portailla arvioidaan yhteistyössä vanhempien kanssa.

Varhaiskasvatuksen tuen tasot

Varhaiskasvatuksen tuen tasot (kaavio, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Yleinen tuki koskee kaikkia varhaiskasvatuslain piirissä olevia lapsia ja se on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tuki toteutetaan osana perustoimintaa lapsen omassa ryhmässä. Tuki sisältää yksittäisiä tukimuotoja, esimerkiksi pedagogisia ratkaisuja ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tuki on pääsääntöisesti lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa kuin tehostetussa ja erityisessä tuessa. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi tarkoituksenmukaisia materiaaleja, opetusohjelmia, välineitä tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä se edellytä hallintopäätöstä. Kuitenkin mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös.

Tehostettu tuki aloitetaan matalalla kynnyksellä, kun yleinen tuki ei ole riittävää ja lapsi tarvitsee vahvempaa tukea. Tehostettu tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää

kuin yleinen tuki. Tuki perustuu yksilöllisesti suunniteltuihin pedagogisiin tukitoimiin ja ratkaisuihin ja muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tehostettu tuki voi olla lyhytaikaista tai pidempään jatkuvaa ja sitä annetaan niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Wiitaunionissa tuen tehostamisen aloittamisesta sovitaan yhteistyössä erityisopettajien ja esihenkilöiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi kaikkia niitä ryhmiä, joissa on lapsia, joiden tukea on tehostettu. Lapselle suunnitellaan lapsikohdainen veo:n antama yksilöllinen erityisopetus, joka toteutetaan pääsääntöisesti osana lapsiryhmän toimintaa. Tehostetussa tuessa arvioidaan millaisista rakenteellisen ja hoidollisen tuen ratkaisuista lapsi hyötyy. Yhteistyötä tehdään monialaisesti eri asiantuntijatahojen kanssa (terapeutit, perheneuvola, lastensuojelu, psykologi ja terveydenhuolto). Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettava tuen taso ja sitä annetaan, kun yleinen tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki ei edellytä diagnoosia tai kuntoutustarvetta. Tuki suunnitellaan yksilöllisesti lapsen toimintakyky arvioiden. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityinen tuki pohjautuu erityispedagogiseen osaamiseen ja siihen sisältyy aina rakenteellista tukea. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa erityisopetusta koko- tai osa-aikaisesti lapsen tarpeista riippuen. Erityiseen tukeen kuuluu tarve konsultaatioon ja monialaiseen yhteistyöhön laajan verkoston kanssa (esim. terapeutit, perheneuvola, lastensuojelu, psykologi ja terveydenhuolto). Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös. Kun erityinen tuki päätetään lopettaa, tuki jatkuu tehostettuna tai yleisenä tukena.

	Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
Mahdolliset tuen muodot	Kaikki (pl erityisopetus)	Kaikki	Kaikki
Rakenteellinen tuki	Mahdollinen	Oikeus rakenteelliseen tukeen	Aina useita tuen muotoja käytössä
Erityisopetus	Ei	Osa-aikaisesti	Osa- tai kokoaikaisesti
Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut	Veon tai kiertävän veon konsultatiivinen ja ohjauksellinen tuki tarvittaessa	Kiertävän veon konsultatiivinen ja ohjauksellinen tuki aina tai ryhmässä työskentelevän veon säännöllinen tuki	Kiertävän veon konsultatiivinen ja ohjauksellinen tuki aina tai ryhmässä työskentelevän veon säännöllinen tuki
Monialainen yhteistyö	Yleensä yksittäisiä tahoja Monialainen konsultaatio mahdollinen Työnohjaus mahdollinen	Useita tahoja Monialaisen konsultaation tarve selvitettävä Työnohjauksen tarve selvitettävä	Laajaa ja monitahoista Monialaisen konsultaation tarve selvitettävä Työnohjauksen tarve selvitettävä
Hallinnollinen päätös	Ei Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään kuitenkin hallinnollinen päätös	Kyllä	Kyllä (Myös varhennettu esiopetus)
Tuen tehostamisen prosessin aloitteen tekijä	Varhaiskasvatuksen opettaja tai muu työntekijä ja veo annetun tuen arvion perusteella	Varhaiskasvatuksen opettaja tai muu työntekijä ja veo annetun tuen arvion perusteella	Varhaiskasvatuksen opettaja tai muu työntekijä ja veo annetun tuen arvion perusteella
Päätöksen tekijä	Veon ja varhaiskasvatuksen opettaja tai ryhmän esihenkilö	Veon ja esihenkilö käsittelee Hallinnollisen päätöksen tekijänä varhaiskasvatusjohtaja	Veon ja esihenkilö käsittelee Hallinnollisen päätöksen tekijänä varhaiskasvatusjohtaja
Pedagoginen asiakirja	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma/HOJKS
Vastuu tuen suunnittelusta ja toteutumisesta	Varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai veon	Varhaiskasvatuksen opettaja veon tukemana ja/tai veon	Varhaiskasvatuksen opettaja veon tukemana ja/tai veon
Tukea toteuttavat ja sen toteutukseen sitoutuvat	Kaikki lapsen kanssa toimivat	Kaikki lapsen kanssa toimivat	Kaikki lapsen kanssa toimivat

Taulukon koostamisessa käytetty apuna lähdettä: Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa, E., Nevala P., Siipola, M. ja Viitala, R. (2021). *Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi*. Opetus -ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162927>

1.3.Tuen muodot

Ryhmässä toimiessa varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen saama tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukimuotoja.

Pedagogisia tuen muotoja

- Toistuvat toiminnot ja selkeä, ennakoitava päivärhythmi
- Oppimisympäristöjärjestelyt, esim. sopivan tilan, ajan ja paikan jäsentäminen
- Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus ja kommunikointitavat, kuten puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, esim. viittomat, kuvat ja erilaisten teknologisten ratkaisujen käyttö
- Henkilöstön yhteiset, johdonmukaiset pedagogiset ja erityispedagogiset työtavat ja menetelmät
- Varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi
- Erityisopettajan antama opetus- ja konsultaatio

Kaikille ryhmän lapsille kohdistettavaa pedagogista toimintaa suunnitellaan, sovelletaan ja suunnataan huomioiden yksittäisen lapsen tai lasten tarpeet. Yksilöllisistä tarpeista nousevia erityispedagogisia menetelmiä voidaan toteuttaa yhden lapsen, pienryhmän tai koko ryhmän yhteisenä toimintana. Inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa käytetään ensisijaisesti toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisia tuen muotoja

- Lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen
- Ryhmän lapsimäärän pienentäminen
- Henkilöstön mitoitukseen ja /tai rakenteeseen liittyvä tarkastelu ja ratkaisut
- Varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut ja apuvälineiden käyttö
- Esteettömyyden huomioiminen
- Pien- ja/tai erityisryhmä

Hoidollisia tuen muotoja

- Menetelmät ja toimintatavat, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoivaan, hoitoon ja avustamiseen
- Pitkäaikaissairauksien hoito, lääkitys, ruokavalio ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja
- Yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa esim. varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjaus ja konsultaatio

Lapsen tarvitseman lääke- tai sairaudenhoidon toteuttaminen osana lapsiryhmän perustoimintaa arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tarpeen mukaan kaikilla tuen portailla. Pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi apuväline- ja avustamisjärjestelyissä huomioidaan lapsen osallisuus ja mahdollisuus toimia samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

Lapsen henkilökohtainen avustaja

Henkilökohtaisen avustajan tarpeesta tulee olla lasta kuntouttavan toimipisteen tai lääkärin lausunto. Avustajan tarpeesta neuvottelevat varhaiskasvatuksen esihenkilöt ja -erityisopettajat yhdessä ryhmän henkilökunnan kanssa. Varhaiskasvatusjohtaja hakee täyttölupaa henkilökohtaista avustajaa varten johtoryhmältä.

2. Varhaiskasvatuksen nivelvaiheet

Varhaiskasvatuksen toimet tukevat lapsen siirtymistä kotihoidosta varhaiskasvatukseen, sen eri vaiheisiin ja esiopetukseen. Tavoitteena on antaa lapselle ja huoltajille turvallinen ja joustava siirtymä nivelvaiheissa. Samalla varmistetaan kussakin siirtymävaiheessa tiedonkulku varhaiskasvatushenkilöstön ja eri asiantuntijoiden kesken toiseen varhaiskasvatusyksikköön, varhennettuun esiopetukseen tai esiopetukseen. Tukea tarvitsevien lasten yhteyshenkilönä kussakin varhaiskasvatuksen nivelvaiheessa toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Tiedonsiirto varhaiskasvatuksessa

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatusyksiköstä toiseen, tehdään lapsen vasu-arviointi ja vasu toimitetaan uuteen yksikköön, jossa päivitetään palvelusopimus yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja saattaa tukea tarvitsevan lapsen oppimispolulla eteenpäin siten, että tiedonkulku ei katkea ja että lapsen suunnitelmallinen varhaiskasvatus toteutuu. Lapsen siirtymistä uuteen varhaiskasvatuspaikkaan helpotetaan mahdollistamalla tutustuminen etukäteen.

Esiopetukseen siirtyminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022, 57–58) määrää, että lapsen tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteen sovittua esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Esiopetus järjestetään Wiitaunionissa perusopetuksen alaisena. Esiopetusvuotta edeltävänä keväänä jokaisesta lapsesta täytetään varhaiskasvatusryhmän toimesta tiedonsiirtolomake, joka annetaan huoltajille allekirjoitettavaksi ennen tiedonsiirtopalaveria. Tiedonsiirtopalaveriin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, esiopetuksen opettajat, laaja-alaiset erityisopettajat, lastenneuvolan terveydenhoitaja ja tapauskohtaisesti lapsen ympärillä toimivat yhteistyötahot (esimerkiksi puheterapeutti, psykologi, sosiaalitoimi). Lapsesta voidaan järjestää myös oma henkilökohtainen tiedonsiirtopalaveri, johon kutsutaan mukaan huoltajien lisäksi tarvittavat tahot. Tiedonsiirrossa noudatetaan varhaiskasvatustilaa ja voimassa olevia säädöksiä. Koulut järjestävät keväällä esiopetukseen siirtyville lapsille tutustumispäivän. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään esiopetukseen. Vanhempien luvalla esiopetukseen siirtyvät tiedonsiirtolomakkeen lisäksi lapsen viimeisin varhaiskasvatussuunnitelma sekä muut tarvittavat asiakirjat.

Varhennettu esiopetus

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta, jolloin lapsi voi aloittaa oppivelvollisuutensa vuotta normaalia aiemmin. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista Vanhemmat hakevat varhennettua esiopetusta kirjallisesti oman koulun rehtorilta/johtajalta. Liitteenä tulee olla lapsen kehitystä ja terveydentilaa selvittävä lääkärinlausunto. Varhennettu esiopetus toteutetaan varhaiskasvatuksessa yleensä päiväkodissa. Varhennetusta esiopetuksesta löytyy lisää tietoa perusopetuksen nivelvaiheista.

	Varhaiskasvatuksen aloitus	Varhaiskasvatusryhmästä toiseen siirtyminen	Esiopetukseen siirtyminen
Lapsi & huoltaja	<p>Hakemus varhaiskasvatukseen (huoltajat)</p> <p>Tutustumiskäynnit varhaiskasvatusryhmään</p> <p>Palvelusopimuksen laatiminen</p> <p>Vasukeskustelu n. 2 kk:n kuluttua varhaiskasvatuksen aloittamisesta</p>	<p>Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman siirtäminen uuteen ryhmää</p> <p>Tutustumiskäynnit uuteen ryhmään</p> <p>Palvelusopimuksen laatiminen/päivittäminen</p> <p>Vasukeskustelu n. 2 kk:n kuluttua aloittamisesta</p>	<p>Kirjallinen lupa tiedonsiirtoon esiopetukseen (tiedonsiirtolomake, mahdolliset lausunnot, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma)</p> <p>Tutustumispäivä esiopetukseen</p>
Varhaiskasvatushenkilöstö	<p>Yhteydenotto perheeseen ja tutustumiskäynneistä sopiminen</p> <p>Palvelusopimuksen laatiminen</p> <p>Vasukeskustelu n. 2 kk:n kuluttua varhaiskasvatuksen aloittamisesta</p> <p>Toiminnan havainnointi, suunnittelu, arviointi, kehittäminen</p>	<p>Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointipalaveri huoltajien kanssa</p> <p>Tiedonsiirtopalaveri uuteen ryhmään</p> <p>Vasu mukaan huoltajille + vasun arkistointi</p>	<p>Tiedonsiirto esiopetukseenlomakkeen laadinta ja huoltajien allekirjoitus (mahdolliset lausunnot liitteeksi)</p> <p>Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi</p> <p>Vasu mukaan huoltajille + vasun arkistointi</p>
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	<p>Tukitoimien käynnistyminen tarvittaessa</p>	<p>Tiedonsiirto tukitoimista uuteen ryhmään</p>	<p>Tiedonsiirto tukitoimista esiopetukseen</p> <p>Vastaa tiedonsiirtopalaverin aikataulutuksesta ja toteutuksesta</p>
Monialainen asiantuntijaryhmä	<p>Mukana tarvittaessa</p>	<p>Mukana tarvittaessa</p>	<p>Tiedonsiirto esiopetukseenpalaveri</p> <p>Tiedonsiirtopalaverissa läsnä varhaiskasvatuksen, koulun ja terveydenhuollon edustuksen lisäksi tarvittavat lapsen ympärillä toimivat yhteistyötahot. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua lasta koskevaan osioon</p> <p>Tai tarvittaessa yksittäisen lapsen palaveri, jossa läsnä lapsen huoltajat, lapsen kanssa toimivat yhteistyötahot sekä esiopetuksen edustus</p>

3. Yhteistyöryhmät

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 3.) Wiitaunionissa tarjotaan laadukasta varhaiskasvatusta kaikille varhaiskasvatuskäisille lapsille. Se toimii samalla ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä lapsen yksilöllisen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisessa. Varhaiskasvatuspaikka järjestetään lapselle mahdollisimman pian tarpeen ilmetessä ja perheen sitä hakiessa. Wiitaunionissa varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja ryhmäperhepäiväkodeissa.

Varhaiskasvatusjohtaja, päiväkodin johtajat ja perhepäivähoidonohjaaja neuvovat ja ohjaavat perheitä varhaiskasvatuspalveluihin hakemisessa. Varhaiskasvatuspaikkaa haetaan joko sähköisesti tai paperisella hakulomakkeella. Sähköinen hakulomake löytyy kunnan nettisivuilta, josta voi myös tulostaa paperisen hakulomakkeen. Paperisen lomakkeen saa myös varhaiskasvatuksen toimistosihteereiltä, jotka osaavat auttaa myös maksuihin liittyvissä kysymyksissä.

Hakemuksen saapumisen jälkeen varhaiskasvatuksen esihenkilöt selvittävät lapselle sopivaa varhaiskasvatuspaikkaa. Tukea tarvitsevan lapsen kohdalla varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu sopivan paikan valintaan. Paikan valinnassa huomioidaan lapsen ikä, tuen tarve, henkilökunnan koulutus ja työkokemus, avustajapalvelujen tarve, perheen kuljetusmahdollisuudet ja mahdolliset toiveet. Inklusiivisen ajatuksen mukaisesti Wiitaunionissa tukea tarvitsevat lapset sijoitetaan olemassa oleviin ryhmiin ja tarvittava tuki järjestetään sinne.

3.1. Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa luodaan luottamuksellinen, tasa-arvoinen ja avoin vuorovaikutussuhde, joka on pohja kasvatusyhteistyölle. Yhteinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen ovat yhteistyön tavoitteena. Yhteistyössä huomioidaan vuorovaikutteisuus, perheiden moninaisuus ja lapsen yksilölliset tarpeet. Henkilöstö tukee aktiivisesti vanhempia lasten huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä. Päivittäiset myönteisesti kuvatut havainnot lapsen päivästä huoltajalle ovat tärkeitä. Yhteistyössä hyödynnetään myös tieto- ja viestintäteknologiaa. Lapsella ja hänen huoltajillaan on mahdollisuus käydä tutustumassa tulevaan ryhmään useita kertoja ennen varhaiskasvatuksen aloittamista. Tutustumiskäynnit ovat erityisen merkityksellisiä silloin, kun kyseessä on lapsi, jolla on tuen tarvetta.

Kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille tehdään **sopimus varhaiskasvatuspalvelusta ja vasu eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelma**. Näiden avulla suunnitellaan jokaiselle lapselle hänen ikäänsä ja tarpeitaan vastaavaa tavoitteellista toimintaa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu) tehdään yhteistyössä lapsen, huoltajien, työntekijöiden ja mahdollisten asiantuntijoiden kesken. Tarvittaessa käytetään tulkkia apuna keskusteluissa. Suunnitelmaa päivitetään ja ar-

vioidaan vähintään kerran toimintavuodessa ja sitä on tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Mikäli lapsen huoltajat ovat eronneet ja heillä on yhteishuoltajuus, tulee molemmat huoltajat kutsua lapsen vasun laadintaan.

Lapsen vasu tuen aikana

- Lapsen vasuun kirjataan
 - Tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla
 - Toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi
 - Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen ja tavoitteiden muuttaminen lapsen muuttanutta tuen tarvetta vastaavaksi
 - Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso (yleinen, tehostettu, erityinen)
 - Tuen muodot (pedagogiset, rakenteelliset ja hyvinvointia tukevat järjestelyt)
 - Tuen toteuttaminen sekä
 - Tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi
 - Tuen tarpeen ja tukitoimien päättyminen

- Jos lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän tai tuottajan varhaiskasvatukseen ja lapsella on tuen tarve, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava varhaiskasvatuksen järjestäjien ja tuottajien yhteistyössä.
- Lapsen vasun toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti.
- Ennen tehostetun tuen tai erityisen tuen antamisen aloittamista lapsen vasuun kirjataan jo annetun tuen vaikuttavuus ja toteutettujen tukitoimien arviointi
- Arvioinnissa on kuvaus tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut millaisista tuen toimista lapsi hyötyisi
- Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen vasua päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.
- Perhepäivähoidossa ja ryhmäperhepäivähoidossa lapsen tuen tarpeen tunnistaminen, tuen suunnittelu ja arviointi tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

3.2. Monialainen yhteistyö ja konsultaatio

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Wiitaunionissa yhteistyökäytännöistä ja periaatteista lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa sovitaan kaksi kertaa vuodessa toteutettavien yhteistyöpalaverien puitteissa. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella ja yhteistyötä tehdessä noudatetaan salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia sääntöjä.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat mm.

- lastenneuvolan terveydenhoitajat
- neuvolalääkärit
- puheterapeutit
- fysioterapeutit
- toimintaterapeutit
- varhaiskasvatuksen konsultoiva terveystieteiden psykologi
- perheneuvolan psykologi
- perhetyöntekijät
- vammaispalveluohjaajat
- sosiaalityöntekijät

Tarvittaessa yhteistyötahoja ovat myös

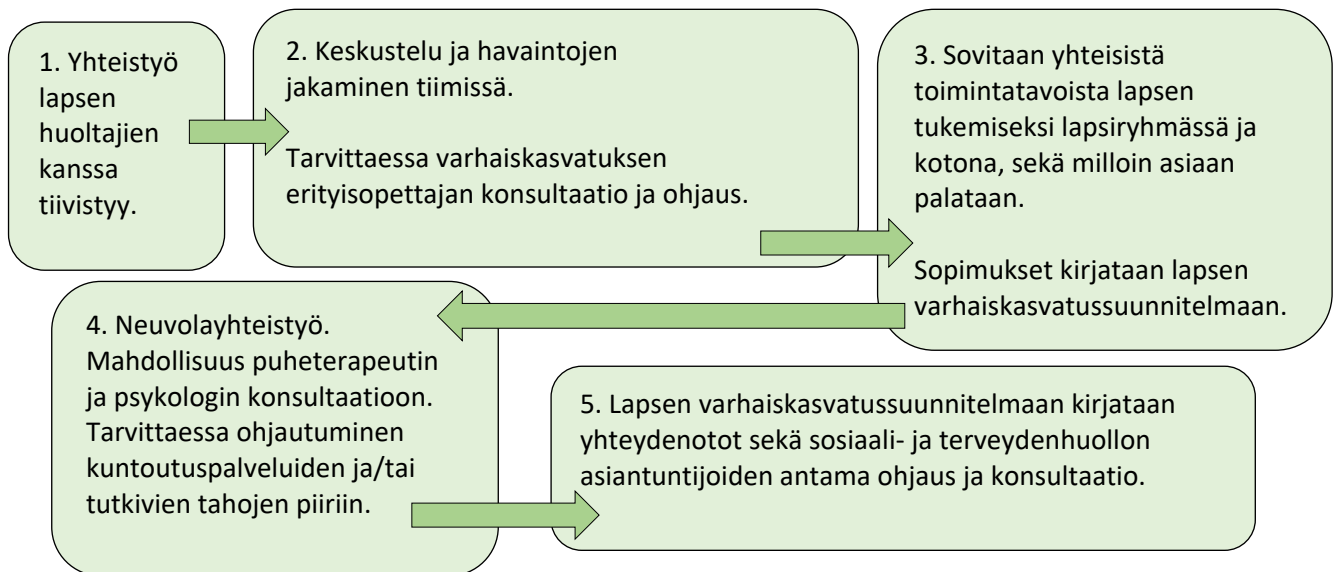
- äitiysneuvolan terveydenhoitajat
- kouluterveydenhoitajat
- koulun opettajat
- erikoissairaanhoidon
- kuntoutusohjaajat

Yhteistyö neuvolan ja muiden terveydenhuollon palvelujen kanssa

Wiitaunionissa 18kk:n ja 4-vuotiaan lapsen laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio lapsen toimimisesta ja hyvinvoinnista ryhmässä. Lomakkeen laadintaan osallistuvat myös lapsen huoltajat ja he toimittavat lomakkeen neuvolaan ikäkausitarkastuksen yhteydessä. Neuvolasta lomake toimitetaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kautta takaisin lapsen ryhmään vasun liitteeksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lomakkeen laadintapäivä ja neuvolan yhteenvedosta mahdolliset lapsen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät varhaiskasvatusta koskevat asiat.

On oleellista tunnistaa, milloin varhaiskasvatuksen tuki on riittävää ja milloin lapsi tulee ohjata esimerkiksi puheterapeutin, toimintaterapeutin, fysioterapeutin tai psykologin arvioon. Tuen tarpeen arviointia tehdään yhdessä huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa kokoamalla havaintoja arjen tilanteista kotona ja varhaiskasvatuksessa.

KUN HUOLI HERÄÄ VARHAISKASVATUKSESSA

Wiitaunionissa puheterapeutin, fysioterapeutin, perheneuvolan ja psykologin palvelujen piiriin ohjautuminen voi tapahtua suoraan ottamalla yhteyttä ko. asiantuntijaan. Toimintaterapiapalvelujen piiriin ohjaututaan terveydenhuollon kautta. Jos lapsen arvellaan hyötyvän tarkemmista tutkimuksista, varhaiskasvatuksen henkilöstö kokoaa yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa lapsikuvauksen ko. taholle. Huoltajien kanssa sovitaan lapsikuvauksen toimittamiseen liittyvät käytännöt. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsikuvauksen laadintapäivä, kenelle lapsikuvaus on osoitettu ja miten huoltajien kanssa on sovittu lapsikuvauksen toimittamisesta. Monialaisen yhteistyön käynnistyessä sovitaan huoltajien kanssa mahdollisten asiantuntijalausuntojen toimittamisesta varhaiskasvatukseen.

Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä tarjoavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä (Sosiaalihuoltolaki (1310/2014) 35 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 25 § (88/2010) ja 25 a § (1302/2014).

Varhaiskasvatuksen ollessa lastensuojelun avohuollon tukitoimena laaditaan yhteistyösopimus sosiaalitoimen, varhaiskasvatushenkilöstön ja perheen kesken. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lomakkeen laadintapäivämäärä ja lapsen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät varhaiskasvatusta koskevat asiat. Yhteistyöpalaverissa sovittujen asioiden etenemistä seurataan ja arvioidaan sovitun aikataulun mukaan. Samanlainen yhteistyökäytäntö on

kyseessä, kun asiakkuus on sosiaalihuoltolain mukaista. Varhaiskasvatuksesta osallistutaan palvelutarpeen arviointipalaveriin sosiaalitoimen kutsumana.

3.3.Lapset puheeksi – toimintamalli

Wiitaunionissa on käytössä Lapsen Puheeksi (LP) -menetelmä, jonka käyttöön koulutetaan työntekijöitä varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta sekä sosiaali- ja terveystalvueluista. Menetelmän avulla rakennetaan yhteistä ymmärrystä sekä pohditaan keinoja lapsen arkipäivän sujumiseen ja yhteistyöhön eri toimijoiden välillä. LP-työskentelyssä pyritään tukemaan lapsen hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä sekä ennaltaehkäisemään ongelmien syntyä. Menetelmä rakentuu Lapset puheeksi – keskustelusta ja – neuvonpidosta. Menetelmän käyttö perustuu vapaaehtoisuuteen.

Wiitaunionin varhaiskasvatuksessa LP-keskustelu on systemaattisesti käytössä sovittuina ikäkausina ja sitä tarjotaan 1-, 3- ja 5-vuotiaiden lasten huoltajille. Lapset Puheeksi -menetelmää voidaan käyttää myös muina aikoina erilaisissa lapsen ja perheen tilanteissa ja sen voi kutsua koolle mikä tahansa yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapset puheeksi-keskustelu

- Keskustelussa kartoitetaan lapsen suojaavia tekijöitä eli vahvuuksia sekä pärjäävyyttä uhkaavia tekijöitä eli haavoittuvuuksia
- Tarvittaessa keskustelun lopuksi tehdään toimintasuunnitelma arjen tueksi
- Lapsen vasuun kirjataan merkintä keskustelun käymisestä LP- menetelmän mukaisesti sekä huoltajan kanssa sovitut toimenpiteet, jotka koskevat varhaiskasvatusta
- Toimintasuunnitelma liitetään huoltajan suostumuksella vasuun
- LP-keskustelu voidaan pitää vasun yhteydessä tai erikseen omana keskusteluna

Lapset puheeksi neuvonpito

- Mikäli lapsi tarvitsee arkeen enemmän tukea, järjestetään neuvonpito.
- Neuvonpitoon kutsutaan perheen oman verkoston ihmisiä ja tarvittaessa toimijoita palveluista, järjestöistä ym.
- Neuvonpidossa suunnitellaan, mitä kukin verkoston jäsen voi tehdä huolen helpottamiseksi tai lasta suojaavien tekijöiden vahvistamiseksi yhdessä määriteltävänä aikana.
- Neuvonpidossa yhteyshenkilönä toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja.
- Neuvonpidon lomakkeeseen todetaan toimenpiteet, jotka yhdessä huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa sovitaan asioiden eteenpäin viemiseksi.
- Neuvonpitoja voi olla useampia, jolloin lapsen ympärille rakentuu toiminnallinen verkosto.
- Lapsen vasuun kirjataan merkintä neuvonpidon käymisestä sekä verkoston kanssa sovitut toimenpiteet, jotka koskevat varhaiskasvatusta.
- Toimintasuunnitelma liitetään huoltajan suostumuksella vasuun.

4. LIITTEET

Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen tietopaketti varhaiskasvatukseen

Kiusaamisen ehkäiseminen Wiitaunionin varhaiskasvatuksessa